

Μητρ.Γόρτυνος: “Δεν γνωρίζουμε τι είναι ο Θεός”

[Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως](#)

Μητροπολίτης Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως Ιερεμίας

Συνεχίζουμε, αδελφοί χριστιανοί, την μελέτη του λόγου του Θεού από το βιβλίο του αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού, «Έκδοσις ακριβής της Ορθοδόξου πίστεως». Στο προηγούμενο μάθημα μας είπε ο άγιος ότι υπάρχει Θεός. Αυτό είναι φανερό. Τι όμως είναι ο Θεός κατά την ουσία του και την φύση του, αυτό είναι εντελώς ακατάληπτο και άγνωστο. Εξάλλου το θείον είναι ασώματο, δεν έχει σώμα. Και αυτό πάλι είναι φανερό. Γιατί το θείον είναι άπειρον, δηλαδή, δεν έχει όρια και σχήμα. Έτσι δεν μπορεί να έχει σώμα. Ακόμη το θείον είναι ασώματο, γιατί είναι αψηλάφητο, είναι αόρατο και δεν συντίθεται από διάφορα στοιχεία. Είναι «απλό» και «ασύνθετο», λέγει ο Δαμασκηνός. Δεν μπορούμε να το πιάσουμε με τα χέρια μας και να πούμε, να αυτό είναι!

Αλλά, αν το θείον ήταν περιγραφτό και αν ήταν παθητό – που θα γινόταν αν είχε σώμα– δεν μπορεί να ήταν «σεπτό», να το σεβόμαστε, δηλαδή, σαν Θεό. Το θείον είναι «απαθές». Αλλά πως θα είναι απαθές, αν είναι «σύνθετο», αν δηλαδή αποτελείται από στοιχεία και να μπορεί μετά να ξανααλυθεί στα στοιχεία αυτά; Γι' αυτό λέμε ότι το θείον είναι απλό. Άλλωστε, λέγει ο Δαμασκηνός, το σύνθετο σημαίνει διαμάχη, γιατί συνθέτονται διάφορα πράγματα. Γι' αυτό και το σύνθετο διαλύεται έπειτα. Αυτά όμως, διαμάχη και διάλυση, είναι ανεπίτρεπτο να τα πούμε για τον Θεό.

Εξάλλου, αν πούμε για τον Θεό ότι έχει σώμα και είναι ορατός και ψηλαφητός, πως θα νοήσουμε αυτό που λέγεται γι' αυτόν ότι περνά μέσα απ' όλα και τα γεμίζει όλα με την παρουσία του; Έτσι λέγει ο Θεός για τον Εαυτό του στην Αγία Γραφή: «Ουχί τον ουρανόν και την γην Εγώ πληρώ;» (Ιερ. 23,24). Είναι αδύνατον ένα σώμα να περνά μέσα από άλλα σώματα, χωρίς να κόβει και να κόβεται και να συμπλέκεται με αυτά, όπως συμβαίνει με τα υγρά εκείνα που ενώνονται και αναμιγνύονται.

Αλλά είναι μερικοί που λένουν ότι ο Θεός έχει σώμα, όχι ακριβώς σαν το δικό μας, αλλά σαν κάποιο «άυλο» σώμα, σαν το λεγόμενο από τους Έλληνες σοφούς «πέμπτο σώμα». Αλλά και αυτό είναι αδύνατο για τον Θεό, γιατί τότε και το σώμα αυτό θα ήταν κινούμενο, όπως είναι ο ουρανός, που λέγεται πέμπτο σώμα. Αλλά ποιος είναι αυτός που το κινεί; Γιατί κάθε τι που κινείται κινείται από κάποιον άλλο. Και εκείνον ποιος τον κινεί; Έτσι θα φτάσουμε στον Θεό, ο Οποίος όμως πρέπει να είναι ακίνητος, γιατί αυτός που κινεί πρέπει να είναι ακίνητος. Αδύνατο λοιπόν ο Θεός να έχει σώμα, έστω και άυλο, όπως το λένουν, γιατί και αυτό θα είναι κινούμενο, όπως το κανονικό σώμα. Συνεπώς πρέπει να θεωρήσουμε τον Θεό ως ασώματο.

Δεν γνωρίζουμε λοιπόν τι είναι ο Θεός. Και εκείνα τα χαρακτηριστικά ότι ο Θεός είναι αγέννητος, είναι άναρχος, είναι αναλλοίωτος και είναι άφθορος κ.α. που λέμε για τον Θεό ή σχετικά με τον Θεό, όλα αυτά δεν φανερώνουν τι είναι ο Θεός, αλλά τι δεν είναι ο Θεός. Όμως κάποιος που θέλει να δηλώσει ποια είναι η ουσία κάποιου πράγματος, πρέπει να πεί καθαρά τι είναι αυτό και όχι τι δεν είναι. Αυτό λέγεται «αποφατισμός». Λέγουμε δηλαδή για κάποιο τι δεν είναι και όχι τι είναι. Αποφατισμός πάλι είναι το ότι λέγουμε για τον Θεό ότι έχει «ακινησία», είναι ακίνητος, γιατί η κινητικότητα χαρακτηρίζει τα κτιστά πράγματα.

Είναι αδύνατον, λοιπόν, να πεί κανείς για τον Θεό τι είναι κατά την ουσία του. Όμως θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για τον Θεό γενικά με την μέθοδο της αφαιρέσεως και να πούμε γι' αυτόν ότι δεν είναι κανένα από τα όντα, όχι ότι

αυτός δεν είναι ων, αλλά γιατί είναι πάνω από όλα τα όντα. Οι γνώσεις μας είναι μόνο για τα όντα τα κτιστά. Ο Θεός είναι πάνω από την γνώση γιατί είναι πάνω από την ουσία της κτιστής πραγματικότητας. Αλλά και το αντίθετο είναι σωστό: Όσοι είναι πάνω από την γνώση, όσοι, δηλαδή, δεν μπορεί να γνωριστούν, είναι και πάνω από την ουσία των κτιστών πραγμάτων.

Συμπερασματικά λοιπόν λέγουμε ότι το θείον είναι άπειρο και ακατάληπτο. Και αυτό μόνο είναι καταληπτό η απειρία του και η ακαταληψία του. Και όσα λέμε καταφατικά για τον Θεό δεν δηλώνουν την φύση του, αλλά τα σχετικά με την φύση του. Είναι όμως μερικά καταφατικά που λέγουμε για τον Θεό και τα οποία είναι πραγματικά αποφαιτικά! Όπως, όταν λέγουμε σκότος για τον Θεό, δεν νοούμε σκότος, αλλά ότι ο Θεός δεν είναι φως. Και δεν είναι φως, γιατί είναι πάνω από το φως • αλλά λέγεται φως, γιατί δεν είναι σκότος!